

Sytuacja uchodźców syryjskich w Libanie w obliczu obecnego kryzysu

Patrycja Głogowska

21.09.2021

Artykuł w skrócie:

- Liban nie jest sygnatariuszem Konwencji Genewskich o uchodźcach, więc w kraju tym nie przysługuje nadanie takiego statusu, jak również związanych z nim praw i obowiązków;
- w 2020 roku 89% syryjskich gospodarstw domowych żyło poniżej linii ubóstwa;
- najbliższa przyszłość dla uchodźców syryjskich to pauperyzacja w Libanie bądź kolejna migracja.

Wojna domowa w Syrii, która rozpoczęła się w 2011 roku, przyniosła wiele negatywnych konsekwencji dla ludności cywilnej. Jednym z nich było masowe uchodźctwo Syryjczyków. Ponad połowa obywateli została zmuszona do zmiany miejsca zamieszkania, a około 6,7 miliona Syryjczyków znalazło schronienie poza granicami kraju¹. Jednym z ich miejsc docelowych stał się ościenny Liban. **Szacunkowo na terenie tego kraju znajduje się około 1,7 miliona Syryjczyków²**. Duża liczba uchodźców, niewydajna polityka migracyjna, kryzys ekonomiczny oraz liczne problemy wewnętrzne tego kraju mają negatywny wpływ na funkcjonowanie uchodźców Syryjskich w kraju docelowym.

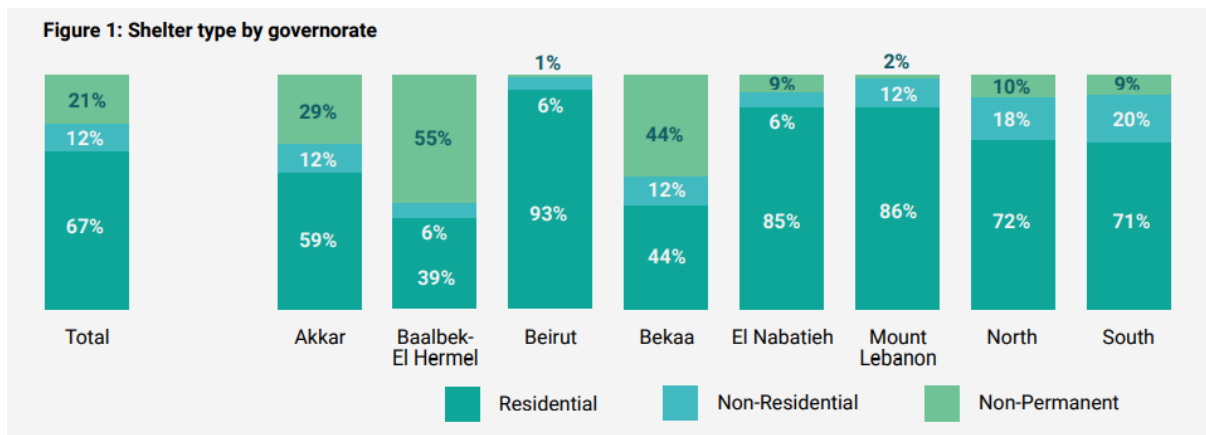
Syryjczycy znaleźli schronienie na całym terytorium Libanu w budynkach mieszkalnych (ang. *residential*) – apartament, dom, pomieszczenie konsjerża w budynku mieszkalnym bądź pokój w hotelu, budynkach niemieszkalnych (ang. *non-residential*) – fabryka, warsztat,

---

¹ *Syrian refugee crisis: Facts, FAQs, and how to help*, <https://www.worldvision.org/refugees-news-stories/syrian-refugee-crisis-facts>, dostęp: 2.08.2021.

² A. Vohra, *Syrian refugees' plight in Lebanon 10 years after the uprising*, <https://www.aljazeera.com/news/2021/3/19/syrian-refugees-in-lebanon-ten-years-after-the-uprising>, dostęp: 2.08.2021.

gospodarstwo, plac budowy, sklep, pomieszczenia rolnicze, magazyny czy szkoły, a także czasowych miejscach zamieszkania (ang. *non-permanent*) – namiot lub domy z prefabrykantu³.

Vulnerability Assessment of Syrian Refugees in Lebanon 2020, Inter-Agency Coordination Lebanon, UNHCR, World Food Programme, UNICEF, s. 43.

Gdy w 1948 roku Liban przyjął uchodźców palestyńskich, ich pobyt w kraju miał być tymczasowy, jednak od ponad 70 lat ich liczba stale wzrasta. Doprowadziło to do utworzenia „państwa w państwie”, pilnowanego przez palestyńskie bojówki, nad którym rząd Libanu nie ma kontroli. Władze libańskie, obawiając się ponownego procederu z uchodźcami syryjskimi, nie zdecydowały się na utworzenie dla nich obozów. Z tego powodu władze w Bejrucie sceptycznie podchodziły do propozycji IKEI, która chciała zbudować tymczasowe domki dla przymusowo przesiedlonych⁴.

Syryjczycy zamieszkali w miejscach wcześniej funkcjonujących jako galerie handlowe. Przykładem takiej lokalizacji jest obóz w Al-Waha, nad którym władze Libanu, tak jak w przypadku palestyńskich obozów, nie mają kontroli. Pracownicy organizacji pozarządowych również boją się znajdować się w budynku ze względu na zagrożenie, jakie może ich tam spotkać. Al-Waha to 4 piętrowa galeria, w której rodziny przejęły miejsca dawnych sklepów. Oficjalnie mieszka tam 3000 osób, w tym 500-600 dzieci⁵, jednak jak mówią pracownicy organizacji pozarządowych w Trypolisie, liczba ta może być znacznie wyższa. W budynku nie

³ *Vulnerability Assessment of Syrian Refugees in Lebanon 2020*, Inter-Agency Coordination Lebanon, UNHCR, World Food Programme, UNICEF, s. 43.

⁴ *After a long delay, Lebanon finally says yes to IKEA housing for Syrian refugees*, 2013, <https://world.time.com/2013/12/16/lebanon-says-no-to-ikea-housing-for-syrian-refugees-because-its-too-nice/>, dostęp: 23.08.2021.

⁵ Dane uzyskane od muhtara – zarządcy obozu w marcu 2021 roku.

ma elektryczności ani wody. Zdarzają się przypadki, gdy nastoletnie dziewczynki wychodzą za mąż za mieszkańców obozu. Dotychczasowe projekty organizacji pozarządowych, chociażby związane z doprowadzeniem wody, zostały zniszczone przez lokatorów obozu.

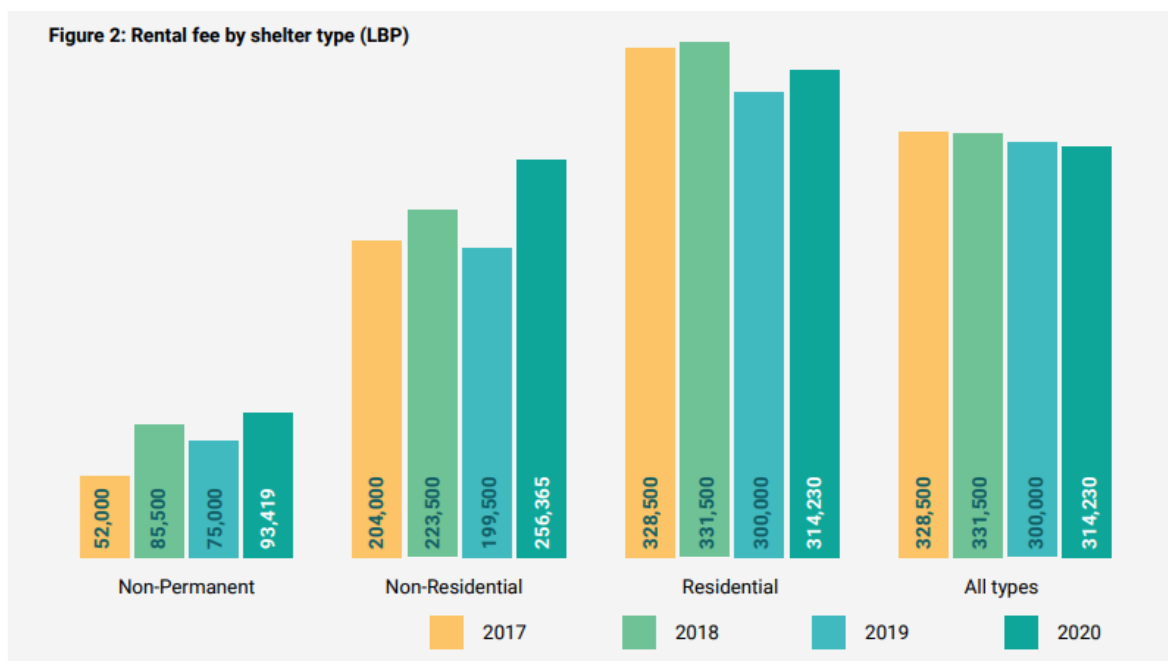

Obóz w Al-Waha
Źródło: archiwum prywatne

Obóz dla uchodźców w Al-Ayoubi
Źródło: prywatne archiwum

Kryzys ekonomiczny Libanu negatywnie oddziałuje na sytuację uchodźców syryjskich. Dewaluacja waluty oraz permanentny wzrost cen generują coraz większe problemy.

Vulnerability Assessment of Syrian Refugees in Lebanon 2020, Inter-Agency Coordination Lebanon, UNHCR, World Food Programme, UNICEF, s. 43.

Podane powyżej ceny wynajęcia miejsca do zamieszkania wskazują ogólne trendy cenowe. W ramach programów pomocowych organizowanych przez NGOs uchodźcy znajdujący się w ekstremalnie trudnej sytuacji życiowej mogą ubiegać się o pomoc finansową. Taka pomoc dotyczy wsparcia rodziny przez okres 4 miesięcy kwotą 400 000 funtów libańskich (LBP). Biorąc pod uwagę powyższe dane, koszt mieszkania średnio wynosi 300 000 LBP, w ramach pomocy rodzinom zostaje około 100 000 LBP na miesiąc, czyli około 5 dolarów (USD). Najdroższym miejscem wynajmu jest stolica kraju – Bejrut (~454 897 LBP), natomiast najtańszym, w świetle badań przeprowadzonych przez agencje Narodów Zjednoczonych, jest Baalbeck (~133 864 LBP)⁶.

W 2020 roku w Libanie 89% syryjskich gospodarstw domowych żyło poniżej linii ubóstwa, ta liczba z rokiem poprzednim wzrosła o 34 punkty procentowe⁷. Raport *Vulnerability Assessment of Syrian Refugees in Lebanon*, opublikowany przez agencje Organizacji Narodów Zjednoczonych, które zapewniają doraźną pomoc Syryjczykom

⁶ *Vulnerability Assessment of Syrian Refugees in Lebanon 2020*, Inter-Agency Coordination Lebanon, UNHCR, World Food Programme, UNICEF, s. 44.

⁷ *Vulnerability Assessment of Syrian Refugees in Lebanon 2020*, Inter-Agency Coordination Lebanon, UNHCR, World Food Programme, UNICEF, s. 9.

w Libanie, wskazuje, że gospodarstwa domowe w 2020 roku żyły za 308 728 LBP na osobę miesięcznie⁸. Ta kwota jest mniejsza niż połowa podstawowego wynagrodzenia w Libanie, do tego przy obecnym kryzysie ekonomicznym nie starcza na podstawowe produkty. Średni koszt wynajmu mieszkania to 300 000-400 000 LBP, koszt generatora który dostarcza prąd, wynosi około 1 000 000 LBP, do tego dochodzi permanentny wzrost cen za produkty spożywcze⁹. World Food Programme wskazuje, że ceny produktów spożywczych od zeszłego roku podrożały o 550%¹⁰. Organizacje pozarządowe prowadzą tak zwane programy *cash assistance*, albo *e-card*. Są to projekty, w których osobom potrzebującym przekazywane są vouchery w celu ich spieniężenia bądź wydania na produkty spożywcze w określonych sklepach. Dla najbiedniejszych jest to rodzaj pomocy, dzięki której otrzymują wsparcie w zakresie zakupu produktów pierwszej potrzeby¹¹. Obecny kryzys paliwowy spowodował nie tylko wysokie ceny tego surowca, ale również jego brak w kraju, co prowadzi do niedostatku prądu. W Trypolisie (drugim największym mieście w Libanie) w 80% mieszkań prąd jest jedynie 2 godziny dziennie.

Państwo nie zapewnia opieki medycznej uchodźcom syryjskim, dlatego też wymaga się od nich zapłaty za zapewniane usługi medyczne. UNHCR w Libanie wspomaga ich w tym zakresie, częściowo refundując ceny zabiegów medycznych.

---

⁸ Przy obecnym kursie dolara na czarnym rynku to około 16 dolarów.

⁹ P. Głogowska, *Kryzys społecznych Libanu jako efekt wewnętrznych wieloletnich eskalacji*, Instytut Nowej Europy, <https://ine.org.pl/kryzys-spoeczny-libanu-jako-efekt-wewnetrznych-wieloletnich-eskalacji/>, dostęp: 8.09.2021.

¹⁰ World Food Programme, <https://twitter.com/WFPLebanon/status/1431158598919507973?s=07&fbclid=IwAR1RYYNF0-vaA2NvAslOuGQRBaQQ2poQqEsskiUWznmpQWE6rqHhkdcx05A>, dostęp: 8.09.2021.

¹¹ Ekram Mustafa El-Huni, *WFP e-voucher programme in Lebanon*, <https://www.ennonline.net/fex/48/wfpevoucher>, dostęp: 26.08.2021.

Całościowy rachunek ze szpitala	Kwota jaką uchodźcy muszą zapłacić
100 USD	100 USD
200 USD	125 USD
500 USD	200 USD
1500 USD	450 USD
2900 USD	800 USD
5000 USD	800 USD
10 000 USD	800 USD
150 000 USD	800 USD

Źródło: dane uzyskane ze strony UNHCR, dostęp 4.09.2021.

Niemniej w obecnej sytuacji część szpitali została zamknięta. Brak paliwa w kraju, który powoduje długie przerwy w dostawie prądu, jest dużym zagrożeniem dla pacjentów oraz ewentualnych zabiegów. W ostatnim czasie zdarzają się przypadki śmiertelne z powodu odłączenia maszyn podtrzymujących życie po wyłączeniu prądu w szpitalach.

Obostrzenia prawne

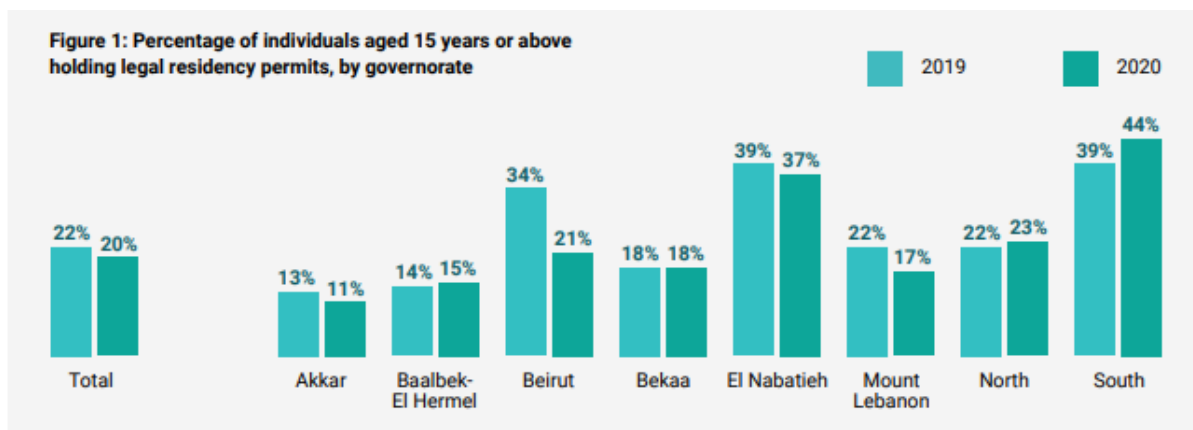
Liban nie jest sygnatariuszem Konwencji Genewskich dotyczącej statusu uchodźców, więc w kraju tym nie przysługuje nadanie takiego statusu, jak również związanych z tym praw i obowiązków. Syryjczycy są traktowani oraz kategoryzowani jako obcokrajowcy bądź migranci ekonomiczni. W Libanie do 2015 roku funkcjonowały trzy możliwości uregulowania swojego prawnego statusu. Pierwsza była skorelowana z działalnością UNHCR na terytorium Libanu, umożliwiała zatem otrzymanie statusu uchodźcy nadawanego przez agencję, zapewniając tym samym korzyść z dóbr rozdysponowywanych przez ONZ. Jednak otrzymując taki status osoba nie może ubiegać się o pracę na terytorium Libanu. Ze względu na wzrost liczby Syryjczyków w kraju, w 2015 roku władze Libanu zażądały zaprzestania wydawania takich dokumentów przez Narody Zjednoczone.

Drugi sposób dotyczy podjęcia działań związanych z uregulowaniem swojego statusu jako obcokrajowca, opłacając koszty wizy o wysokości 200 USD na czas 6 miesięcy, oraz posiadanie libańskiego sponsora zatwierdzonego przez władzę¹². Dzięki temu Syryjczycy otrzymują dokumenty świadczące o ich legalnym przybywaniu na terytorium kraju oraz mają możliwości podjęcia pracy.

Trzecia możliwość to nielegalne przebywanie w Libanie, związane z permanentnym stresem związanym z możliwością wydalenia z kraju lub pozbawienia wolności. Brak legalnych dokumentów utrudnia przemieszczanie się po kraju tym samym stanowiąc problem między innymi w podjęciu pracy.

W 2020 roku jedynie 20% Syryjczyków posiadało dokumenty potwierdzające ich legalny pobyt. Można jednak zauważyć wyraźny spadek: w 2018 roku wskaźnik wskazywał 27%, natomiast w 2019 – 22%¹³.

Vulnerability Assessment of Syrian Refugees in Lebanon 2020, Inter-Agency Coordination Lebanon, UNHCR, World Food Programme, UNICEF, s.32.

Mimo opłacenia wizy i otrzymania legalnych dokumentów pobytu uchodźcy syryjscy stają przed licznymi wyzwaniami związanymi z próbami podjęcia pracy. Minister Pracy w 2013 roku wyznaczył trzy dziedziny, w których Syryjczycy mogą podjąć pracę: budownictwo, rolnictwo oraz obszar związany z dbaniem o czystość i higienę. Dodatkowo, na pracodawców są nałożone liczne obostrzenia w przypadku zatrudnienia Syryjczyków. Pracodawcy

¹² O. Karasapan, S. Shah, *Why Syrian refugees in Lebanon are a crisis within a crisis*, <https://www.brookings.edu/blog/future-development/2021/04/15/why-syrian-refugees-in-lebanon-are-a-crisis-within-a-crisis/>, dostęp: 4.09.2021.

¹³ *Vulnerability Assessment of Syrian Refugees in Lebanon 2020*, Inter-Agency Coordination Lebanon, UNHCR, World Food Programme, UNICEF, s.11

są zobowiązani przedstawić dowody, że najpierw próbowali znaleźć libańskich pracowników, oraz że utrzymują stosunek Libańczyków do Syryjczyków w skali 10:1. Z kolei Syryjczycy muszą przedstawić dokument poświadczający o posiadaniu libańskiego sponsora, który podejmuje się za nich odpowiedzialności. Obostrzenia utrudniają poszukiwanie legalnej pracy i często zmuszają do podejmowania zarobku w nielegalny sposób, który niekiedy generuje mniejsze dochody. Niemniej istnieją również przypadki, gdy uchodźcy syryjscy zakładają własne przedsiębiorstwa w Libanie. Przykładem jest tutaj Salam al-Azouq oraz jego rodzina, którzy zajmują się zbieraniem kwiatów w Dolinie Bekaa. Zbieranie róż i produkcja słodko pachnących produktów różanych przypomina im o domu (w Syrii pracowali w tym samym zawodzie) i stała się źródłem utrzymania dla całej rodziny¹⁴.

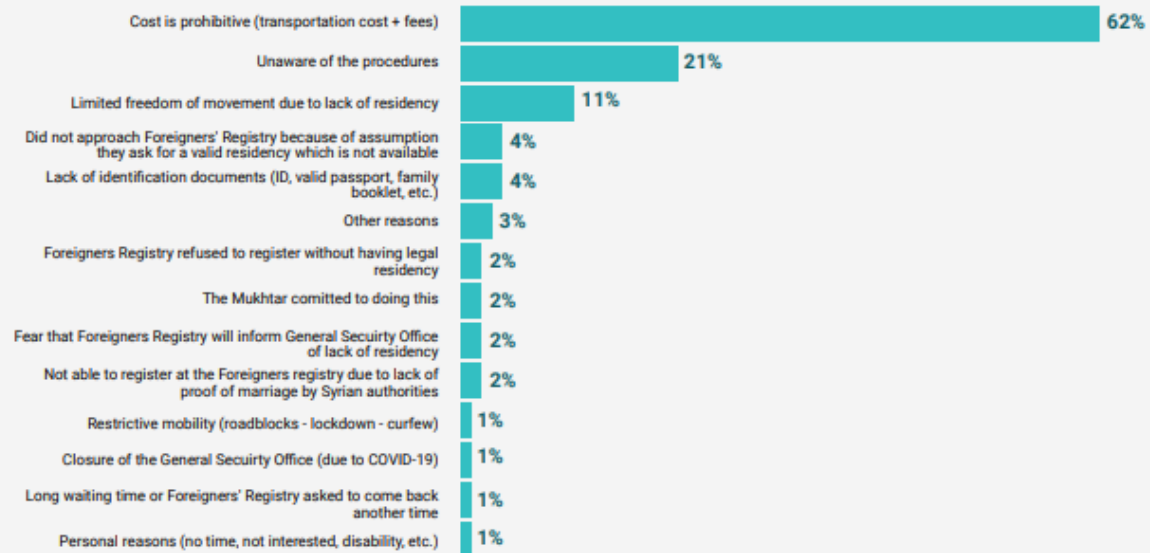
Kolejnym wyzwaniem dla uchodźców syryjskich są kwestie związane z zarejestrowaniem dziecka. **W 2020 roku zostało zarejestrowanych 28% dzieci**¹⁵. Uregulowanie statusu dziecka jest istotne między innymi z powodu zapewnienia dostępu do edukacji czy opieki medycznej. Podstawową przeszkodą są problemy finansowe. Gospodarstwa domowe znajdujące się w trudnej sytuacji finansowej, w szczególności teraz gdy sytuacja ekonomiczna Libanu jest bardzo zła, a ludzie nie mają wystarczających środków na artykuły spożywcze, opłaty administracyjne nie są dla nich priorytetem.

---

¹⁴ *Syrian rose farmer uses skills to graft new life in Lebanon*, <https://www.unhcr.org/news/stories/2019/12/5e01c9164/syrian-rose-farmer-uses-skills-graft-new-life-lebanon.html>, dostęp: 23.08.2021.

¹⁵ *Vulnerability Assessment of Syrian Refugees in Lebanon 2020*, Inter-Agency Coordination Lebanon, UNHCR, World Food Programme, UNICEF, s. 34.

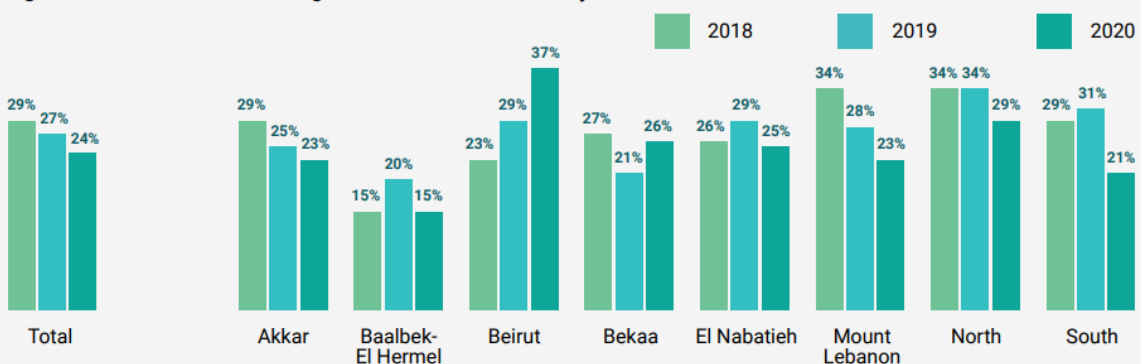
Figure 7: Barriers to birth registration at the Foreigners' registry, among those who registered the birth with the Noufous

Vulnerability Assessment of Syrian Refugees in Lebanon 2020, Inter-Agency Coordination Lebanon, UNHCR, World Food Programme, UNICEF, s.35.

Trudna sytuacja ekonomiczna zmusza rodziny również do wydawania za mąż swoich córek. Takie dziewczynki nie podejmą edukacji, a do ich obowiązków będzie należało opiekowanie się swoją nową rodziną.

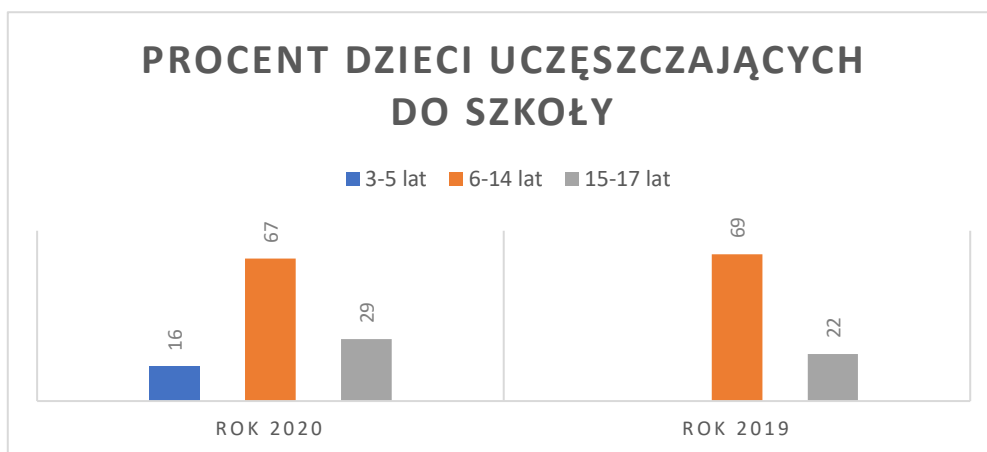
Figure 13: Children between the ages of 15-19 who are currently married

Vulnerability Assessment of Syrian Refugees in Lebanon 2020, Inter-Agency Coordination Lebanon, UNHCR, World Food Programme, UNICEF, s.39.

Szacuje się, że 2/3 dzieci syryjskich uchodźców, które uprzednio nie uczęszczały do szkół, pracuje. W Libanie, rodziny syryjskich uchodźców zmagające się z wszechobecnym ubóstwem

i niewielkimi możliwościami zabezpieczenia dochodów, są w wielu przypadkach uzależnione od swoich dzieci jako żywicieli rodzin. Wiele pracujących dzieci jest narażonych na wyzysk, wykorzystywanie i przemoc. Często borykają się z długimi godzinami pracy i bardzo niskimi zarobkami. Choć do pracy dzieci w Libanie dochodziło jeszcze przed kryzysem syryjskim, liczba pracujących niepełnoletnich, również syryjskich, wzrosła w czasie trwania kryzysu¹⁶. W ubiegłym roku mały procent dzieci miał możliwość uczęszczania do szkoły, a już w tym roku władze podjęły decyzję, że od nowego roku szkolnego dzieci nie wrócą do szkoły, a nauka będzie się odbywać w trybie zdalnym. W zaistniałych okolicznościach, kiedy w znacznej części gospodarstw domowych prąd jest zaledwie kilka godzin dziennie, przede wszystkim w nocy, taka nauka wydaje się być niemożliwa.

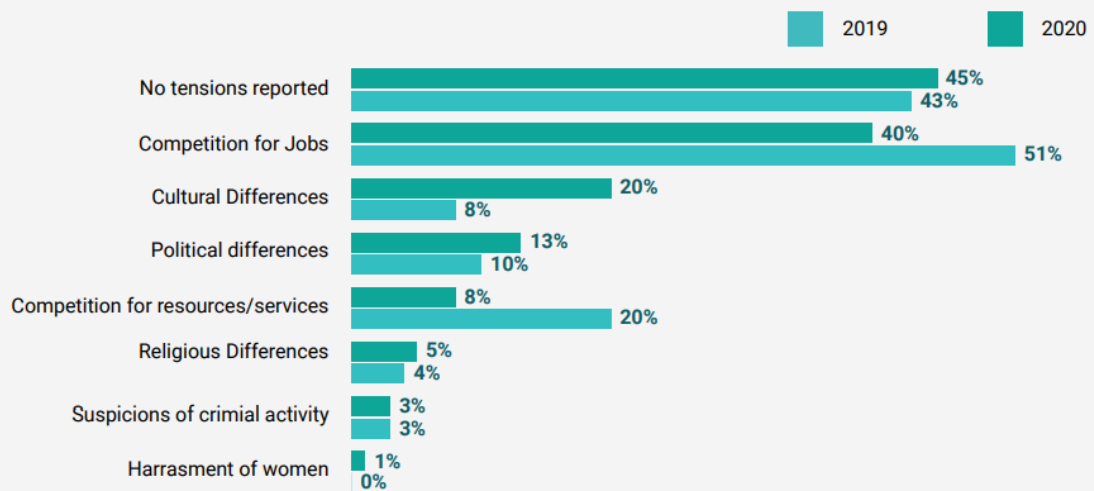

Opracowanie własne na podstawie *Vulnerability Assessment of Syrian Refugees in Lebanon 2020*, Inter-Agency Coordination Lebanon, UNHCR, World Food Programme, UNICEF, s. 57-58.

Uchodźcy syryjscy w Libanie mierzą się z wieloma problemami. Rozpoczynając od traum związanych z przymusowym przesiedleniem, po funkcjonowanie w kraju, który nie zapewnia im wystarczającej pomocy, a także sam zmagają się z jednym z największych obecnie kryzysów ekonomicznych. Dodatkowo często ich relacje z Libańczykami są wrogie i dochodzi do przemocy pomiędzy nimi. Rasizm i ksenofobia pomiędzy tymi narodami, o którym mówią pracownicy organizacji pozarządowych bezpośrednio wspierających najbardziej potrzebujące grupy, wynika z faktu, iż międzynarodowa pomoc jest kierowana do Syryjczyków, a Libańczycy – niekiedy żyjący w gorszych warunkach – nie otrzymując żadnej pomocy.

¹⁶ 101 Facts & Figures on the Syrian Refugee Crisis, s. 124.

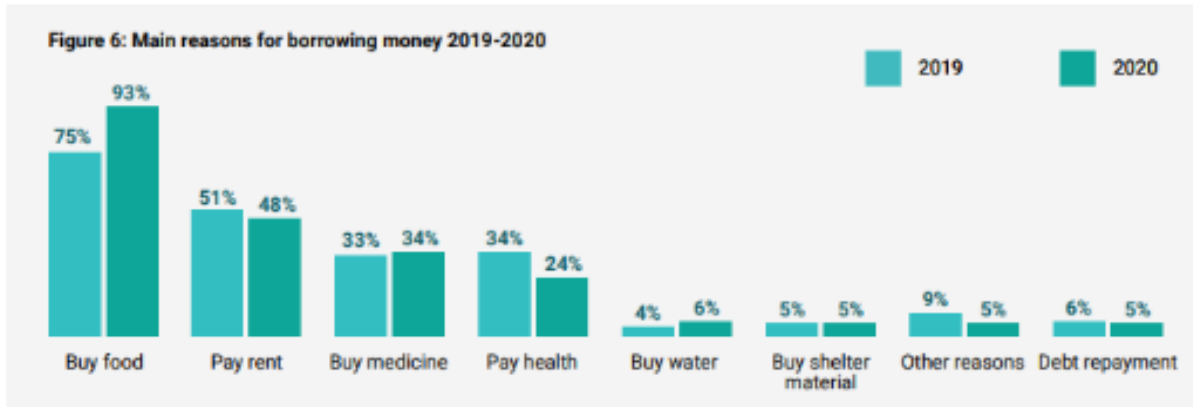
Figure 11: Key issues cited by refugees as drivers of tensions between refugee and host communities

Vulnerability Assessment of Syrian Refugees in Lebanon 2020, Inter-Agency Coordination Lebanon, UNHCR, World Food Programme, UNICEF, s.37.

Napięcia na tle dostępu do pracy dotyczą w szczególności kwestii związanych z wynagrodzeniami. Pracodawcy preferują zatrudnianie uchodźców syryjskich, ponieważ mogą im płacić mniej niż Libańczykom. Sprawia to, że sytuacja dla Libańczyków na rynku pracy staje się jeszcze trudniejsza, w szczególności teraz przy ekonomicznym kryzysie państwa. Zdarzają się sytuacje, kiedy Libańczycy kupują syryjskie dokumenty na czarnym rynku, żeby tylko otrzymać jakąkolwiek pracę. Napięcia na tle kulturalnym wynikają z różnic pomiędzy narodami. Dla Libańczyków Syryjczycy reprezentują inny system wartości. Napięcia polityczne uwiłocznily się w trakcie wyborów prezydenckich w 2021 roku, kiedy Syryjczycy masowo kierowali się do ambasady w Bejrucie w celu oddania głosu na Baszara al-Asada. Wywołało to spory z libańską ludnością, która nie rozumiała dlaczego osoby głosujące na Baszara al-Asada przebywające w Libanie w charakterze uchodźców, nie chcą zamieszkać na terenach zarządzanych przez władze syryjskie.

Głównym wyzwaniem dla uchodźców syryjskich w Libanie obecnie zdają się być rosnące ceny artykułów spożywczych oraz problem z dostępnością wody butelkowanej. W sporządzonym sprawozdaniu, wśród najczęstszych powodów pożyczania pieniędzy, uchodźcy wymieniali potrzebę zakupów spożywczych. Mimo że badania przeprowadzono w 2020 roku, pozostaje to najistotniejszym problemem wskutek wzrostu cen.

Vulnerability Assessment of Syrian Refugees in Lebanon 2020, Inter-Agency Coordination Lebanon, UNHCR, World Food Programme, UNICEF., s. 84.

Podsumowanie:

Sytuacja uchodźców syryjskich w Libanie jest niezwykle trudna, szczególnie w okresie, kiedy kraj ten przeżywa wewnętrzny kryzys, związany z problemami ekonomicznymi. Z rozmów z Libańczykami mieszkającymi w Trypolisie wynika, że ich zdaniem sytuacja nie poprawi się szybciej niż za co najmniej 7 lat, natomiast w trakcie najbliższych miesięcy będzie ona eskalować. Syryjczycy otrzymują pomoc zapewnianą przez podmioty trzeciego sektora. Działalności organizacji pozarządowych lokalnych i międzynarodowych to jedyna pomoc wobec pauperyzacji społeczności uchodźców syryjskich w Libanie. Najbliższa przyszłość dla uchodźców to permanentna walka o zapewnienie sobie niezbędnego minimum do egzystencji. Zaś dla osób, które będą posiadać finansowe możliwości, przyszłość przyniesie kolejną migrację do innego kraju.

O AUTORCE

Patrycja Głogowska. Od 2018 roku studentka studiów doktoranckich na Uniwersytecie Wrocławskim na Wydziale Nauk Społecznych. W trakcie przygotowywania dysertacji o polityce uchodźczej Libanu. W 2020 roku ukończyła Studium Polityki Zagranicznej w Polskim Instytucie Spraw Międzynarodowych, gdzie dwa lata wcześniej odbywała staż. Laureatka stypendium ministra w latach 2017/2018 oraz licznych stypendiów rektora na uniwersytecie. Laureatka programu Top Minds oraz Jurorka w programie The Innovation in Politics Awards.

JEŻELI DOCENIASZ NASZĄ PRACĘ, DOŁĄCZ DO GRONA NASZYCH DARCZYŃCÓW!

Z otrzymanych funduszy sfinansujemy powstanie kolejnych publikacji.

Możliwość wsparcia to bezpośrednia wpłata na konto Instytutu Nowej Europy: 95 2530 0008
2090 1053 7214 0001 tytułem: „darowizna na cele statutowe”.